

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

Terörizmle Mücadelede Görüşmeler

Çenker Korhan DEMİR

Dr., Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Uzmanı

Bu makaleye atıf için: Demir, Çenker Korhan, “Terörizmle Mücadelede Görüşmeler”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 10, Sayı 38 (Yaz 2013), s. 29-54.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Terörizmle Mücadelede Görüşmeler

Cenker Korhan DEMİR*

ÖZET

Terörizmle mücadelede görüşmelerin kullanılması devletlerin ilgisini çeken ve çoğu zaman başvurulmuş bir araçtır. Buna rağmen, görüşmelere başlamak ve sürdürmek oldukça zor bir çabayı gerektirir ve başarılı bir şekilde sonlandırıldığına da çok sık rastlanmamaktadır. Bunun yanında, somut hedefleri olan ve uzun yaşam evrelerine sahip etnik ayrılıkçı terör örgütleriyle mücadelede görüşmeler sıklıkla kullanılmaktadır. Bu çalışmada terörizmle mücadele kapsamında görüşmelere neden ihtiyaç duyulduğu ve etkili olarak ne zaman ve nasıl kullanılabileceği PIRA, ETA ve LTTE örnekleri üzerinden araştırılmıştır. Görüşmeler tek başına ve kısa vadede sonuçları görülebilecek bir terörizmle mücadele aracı değildir. Kısa vadede geçici süre ile şiddetin azalmasını sağlayan görüşmeler, ancak uzun vadede ve kapsamlı terörizmle mücadele politikasının bir parçası olarak kullanıldığında sorunun kalıcı olarak çözülmesine hizmet edebilirler.

Anahtar Kelimeler: Görüşme, Müzakere, Terörizm, PIRA, ETA, LTTE

Talks in Countering Terrorism

ABSTRACT

Talking to terrorists in countering terrorism is an attractive and mostly applied instrument for governments. Although commencing and continuing the talking process requires hard effort, it couldn't achieve its aims completely. However, many efforts end with total failure. It has stated in literature that majority of the talks between government and terrorist groups include almost only ethnic separatist groups which have tangible political goals and greater longevity. It is discussed in the article whether the talking to terrorists is a useful instrument in countering terrorism, and if it is so, when and how it could be employed for efficient results. The cases of PIRA, ETA, and LTTE have been scrutinized in order to reach the article's aims. It is found that the talking to terrorists is helpful in a comprehensive and long run countering terrorism policy, but it is not useful to lessen the terrorism threat immediately and by itself.

Keywords: Talks, Negotiation, Terrorism, PIRA, ETA, LTTE.

* Dr., Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Uzmanı, Ankara. E-posta: ckdemir@gmail.com. Makalede dile getirilen görüşler yazarın kişisel değerlendirmeleri olup, görev yaptığı kuruma mal edilemez ve kurumun resmi görüşleriyle ilişkilendirilemez.

Giriş

Terör örgütleriyle görüşmeler yürütülmesinin terörizmle mücadeledeki yeri akademik çevrelerden siyasî aktörlere ve medyaya kadar geniş bir çevrede tartışılmasına rağmen, konu üzerinde tam olarak bir fikir birliğine varıldığını söylemek çok güçtür. Terörizmle mücadelede görüşmelerden bahsederken ilk sorun kurulan iletişim sürecinin doğru olarak adlandırılmasıyla başlar. Bunun bir diyalog, görüşme ya da müzakere olarak adlandırılması dahi terörizm gibi hassas bir konuda kelime anlamlarının ötesinde algılamalara yol açabilir. Diyalog karşı tarafla iletişim ortamının kurulması; görüşme, belirlenen konularda dolaylı ya da karşılıklı konuşmaların yapıldığı, fakat fikirlerin karşı tarafa kabul ettirilmesi çabasıyla daha çok bir görüş alışverişi niteliğinde olan bir süreci ifade eder. Müzakere ise, iki tarafın karşılıklı olarak bazı konular üzerinde tartıştıkları ve hatta belli noktalarda karşı tarafı ikna etmeye çalıştığı ya da karşı tarafın bazı taleplerini kendisi açısından daha kabul edilebilir boyutlara getirmeye çalıştığı yapılandırılmış bir süreçtir. Terör örgütleriyle iletişim sürecine bu açıdan bakıldığında, diyalog henüz başlangıç seviyesini işaret ederken, müzakereler bu süreçte gelinen son aşamayı, görüşmeler ise daha geniş anlamda sürecin genel olarak adlandırılmasını ifade etmektedir. Bu nedenle, bu makalede “görüşme” kelimesinin kullanılması tercih edilmiştir.

Silahlı çatışmaların devam ettiği ve hemen her gün can kayıplarının yaşandığı bir ortamda terör örgütleri ile açık ya da gizli görüşmeler yapılması devletlerin kolaylıkla alabileceği bir karar değildir. Zor verilen bir kararla başlayan görüşmeler ise tam anlamıyla başarı ya da başarısızlıkla sonuçlanmazlar. Buna rağmen terörizmle mücadele eden birçok devletin, ilk başta resmî olarak açıklamaları da, bu yöntemi kullandığı bilinmektedir. O halde devletler neden terör örgütleri ile görüşürler? Görüşmelerin zamanlaması ve nasıl yapıldığı gibi ayrıntılar sonuç üzerinde ne kadar belirleyicidirler? Görüşmelerin terörizmle mücadeledeki yeri nedir? Bu sorular çalışmanın ilgi alanını oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı etnik ayrılıkçı terör örgütleri ile görüşmelerin terörizmle mücadelede kullanılabilirliğini sorgulamaktır. Bu amaca ulaşmak üzere; öncelikle görüşmelerin yazındaki yansımaları incelenecek, sonrasında “Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu” (*Provisional Irish Republican Army/PIRA*), “Bask Vatani ve Özgürlük” (*Euskadi 'ta Askatasuna/ETA*) ve “Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları” (*Liberation Tigers of Tamil Eelam/LTTE*) örneklerinde görüşmelerin terörizmle mücadele çabalarındaki yeri araştırılacaktır.¹

1 Terörizmin tanımlanması ve sınıflandırılması konusundaki tartışmalar bu çalışmanın kapsamında yer almamaktadır. Makalede kullanılacak bazı kavramlar için genel bir çerçeve çizmek gerekirse, terörizm; şiddet kullanma ya da şiddet tehdidi içeren normal dışı yollarla siyasal davranışları etkilemek üzere tasarlanmış sembolik fiildir. Bkz. Thomas Perry Thornton, “Terror as a Weapon of Political Agitation”, Herry Eckstein (der.), *Internal War: Problems and Approaches*, New York, The Free Press, 1964, s.77. Terörizm tiplerini ise, motivasyonlarına göre, ideolojik (sol ve sağ), etnik milliyetçi/ayrılıkçı ve dinî motivasyonlu terörizm olarak üçe ayırmak mümkündür. Buradaki en ciddi sorun “gerilla hareketleri” ve “ayaklanma” kavramlarının, terörizm ve özellikle etnik ayrılıkçı terörizmin yerine kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Gerilla, bir askerî birim olarak faaliyette bulunan, öncelikli olarak düşman askerî kuvvetlerini hedef alan saldırılar düzenleyen, bir bölgeyi işgal ve kontrol eden, bu coğrafyada kısmi de olsa egemenlik ve kontrol uygulayabilen nispeten sayı olarak geniş bir grubu ifade eder. Ayaklanma

Terörizmle Mücadelede Bir Araç Olarak Görüşmeler

Demokratik toplumlarda, terör örgütlerinin tamamen ortadan kaldırılmasından ziyade terörizmin etkisiz hale getirilebilmesi ve sorunun yönetilebilir boyutlarda kalması önemlidir.² Terörizmle mücadelede temel amaç terör örgütlerinin askerî gücünü ve siyasal yeteneklerini etkisiz hale getirmektir.³ Bu nedenle, demokrasinin güçlendirilmesi ve şiddetin azaltılması terörizmle mücadele politikalarının temel hedefi olmalıdır. Bu geniş yelpazede siyasal, sosyal, ekonomik alanlarda tedbirler geliştirilmesi, ceza adalet sistemi içerisinde kolluk birimlerinin kullanılması, sorunun yurt dışı bağlantılarının sonlandırılması ve yansımalarının yönetilmesi, örgüt ve onu besleyen her alana yönelik istihbarat çalışmaları yapılması ile yasal çerçevede askerî kuvvet kullanılması gibi yöntemler bulunmaktadır.⁴

Öte yandan, terörizmle mücadele çabalarının tam olarak hedefine ulaştığı söylenemez. Yapılan bir çalışmada, terör örgütlerinin ancak % 41'inin eylemlerinin tamamen sona erdiği tespit edilmiştir. Bunların büyük çoğunluğu siyasal yöntemler (% 43) ve polisye tedbirlerle (% 40), daha az bir kısmı ise terör örgütünün hedeflerine ulaşması (% 10) ve askerî kuvvet kullanılması (% 7) ile sonlanmıştır.⁵ Başka bir çalışmada terör örgütlerinin; liderlerinin yakalanması ya da öldürülmesi, siyasal süreç içerisine dâhil edilmesi, amaçlarına ulaşması, halkın desteğini kaybetmesi, kuvvet kullanarak bastırılması, terörizmden vazgeçerek farklı şiddet biçimlerine yönelmesi gibi altı farklı yolla etkisiz hale getirilebildiği ifade edilmiştir.⁶ Crenshaw ise, terör örgütünün fiziksel güç kullanılarak etkisiz hale getirilmesi, örgütün terörizmi bir strateji olarak kullanmaktan vazgeçmesi ve örgütsel çözülmenin terörizmin etkisiz hale gelmesinde önemli olduğunu iddia etmektedir.⁷

Gerek mücadele yöntemleri, gerekse terör örgütlerinin eylemlerinin sona erme biçimleri incelendiğinde, görüşmelerin tek başına bir yöntem olarak önerilmediği ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında, devletler terörizmle mücadele politikalarını desteklemek amacıyla, mücadele stratejisinin bir parçası olarak, terör örgütleri ve bağlantılı gruplarla görüşme ihtiyacı hissetmektedirler.

ise gerilla savaşının özelliklerini taşımakla beraber, devlete, işgalci bir kuvvete ya da emperyal bir güce karşı halkın desteğini sağlamak amacıyla propaganda ve psikolojik savaş çabalarını da içine alır. Bkz. Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, New York, Columbia University Press, 2006, s. 35.

2 Paul Wilkinson, *Terrorism versus Democracy*, New York, Routledge, 2006, s. 197-199.

3 Jeffrey Ian Ross ve Ted Robert Gurr, "Why Terrorism Subsides: A Comparative Study of Canada and the United States", *Comparative Politics*, Cilt 21, No. 4, Temmuz 1989, s. 408.

4 Paul R. Pillar, *Terrorism and U.S. Foreign Policy*, Washington, Brookings Institution Press, 2003, s. 73-129; Audrey Kurt Cronin ve James L. Ludes (der.), *Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy*, Washington, Georgetown University Press, 2004, s. 97-284.

5 Seth G. Jones ve Martin C. Libicki, *How Terrorist Groups End: Lessons for Countering al Qa'ida*, Santa Monica, Rand Corporation, 2008, s. 19.

6 Audrey Kurt Cronin, *How Terrorism Ends*, Princeton, Princeton University Press, 2009, s. 8.

7 Martha Crenshaw, "How Terrorism Declines", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 3, No. 1, Bahar 1991, s. 69-87.

Görüşmelerin Nedenleri

Devletler terör örgütleri ile görüşmeye çok da istekli değillerdir. Görüşmeler muhatap alınan terör örgütlerine örtülü meşruiyet sağlayabilir, zorlayıcı tedbirlerin sürdürülmesine engel olabilir ve terörizme karşı zayıflık gösterildiği gibi algılara yol açabilir.⁸ Bazı araştırmacılar terör örgütlerinin muhatap alınmasının devletlerin saygınlığına zarar vereceği, terörizmin ödüllendirileceği ve toplumun nefretinin kazanılacağı gibi olumsuz yönleri olduğunu iddia ederler.⁹ Ayrıca, görüşme sürecinin terör örgütlerinin toparlanması ve sonraki eylem sürecine hazırlık yapması için kullanıldığı,¹⁰ verilen ödünlerin ise terör örgütlerinin kısa dönem askerî hareketliliğini artırdığı gibi olumsuz yönleri vurgulanmaktadır.¹¹

Öte yandan, farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır. Cronin¹² görüşülen örgütlerin yaklaşık yarısının, görüşmelerden önceki döneme kıyasla daha düşük eylem sayısı ve şiddetine sahip olduğunu tespit etmiş, Crenshaw¹³ ve Tucker¹⁴ şiddet düzeyi ile verilen ödümler arasında bir ilişki bulamamışlardır. Terör örgütleri ile görüşmekten kaçınmak, siyasi talepleri iletebilecek kanalların kapalı olduğu ve devletin ilgisini çekmek için şiddetten başka kullanılabilecek bir yöntemin bulunmadığı iddialarına zemin hazırlayabilir.¹⁵ Terör örgütleri ile görüşme örgüt içindeki radikallerin yalnızlaşmasına, ılımlı olanların ise güçlenmesine hizmet edebilir.¹⁶ Bunun yanında, görüşmeler hissedilen yoksunluklara barışçı yollarla yaklaşmanın mümkün olduğunu gösterdiğinden örgütün tabanının şiddete karşı çıkmasına neden olabilir.¹⁷ Ayrıca görüşmeler, devletlerin istihbarat ihtiyaçlarına da hizmet ederler ve terör örgütlerinin içyapılarının, hedeflerinin ve ideolojilerinin, hatta mağduriyetlerinin daha iyi bilinmesini sağlarlar.¹⁸

Görüşme sürecini başlatmak sadece devlet açısından değil terör örgütü bakımından da zor bir karardır. Yapılan bir çalışmada, 1968'den bu yana faaliyet gösteren terör örgütlerinin ancak % 18'inin görüşme masasına oturduğu ortaya çıkmıştır.¹⁹ Terör örgütlerini görüşme ortamından uzaklaştıran sebeplerden birisi, her terörist grubun sonuç

8 Dean G. Pruitt, "Negotiation with Terrorists", *International Negotiation*, Cilt 11, No. 2, 2006, s. 380-381.

9 Ted Robert Gurr, "Terrorism in Democracies: When It Occurs, Why It Fails", Charles Kegley (der.), *The New Global Terrorism*, New Jersey, Pearson, 2003, s. 210; Pillar, *Terrorism and U.S. Foreign Policy*, s. 142.

10 Daniel Byman, "The Decision to Begin Talks with Terrorists: Lessons for Policymakers", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 29, No. 5, 2006, s. 408.

11 Ethan Bueno de Mesquita, "Conciliation, Counterterrorism, and Patterns of Terrorist Violence", *International Organization*, Cilt 59, No. 1, Kış 2005, s. 145-176.

12 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 41.

13 Crenshaw, "How Terrorism Declines", s. 79.

14 David Tucker, "Responding to Terrorism", *The Washington Quarterly*, Cilt 21, No. 1, Kış 1998, s. 105.

15 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 40.

16 Robert P. Clark, *Negotiating with ETA: Obstacles to Peace in the Basque Country, 1975-1988*, Reno, University of Nevada Press, 1990, s. 2.

17 Byman, "The Decision to Begin", s. 403-414.

18 Ibid, s.406; Louise Richardson, *What Terrorists Want? Understanding the Terrorist Threat*, Londra, John Murray, 2006, s. 258-259.

19 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 214.

olarak bir örgüt olduğu ve elemanlarının onlara vaat edilen ve kutsallaştırılan amaçlarına ulaşmak idealiyle kenetlendiği gerçeğidir. Özellikle örgüte katılmanın toplum tarafından saygı gördüğü ve hayranlık uyandırdığı durumlarda bireylerin örgütle ilişkilerine daha fazla değer verilir.²⁰ Bu kişilerin sosyal hayatla herhangi bir bağlarının olmaması, düşük özgüvene sahip olmaları ve gururlarının kırılmış olması örgüt içinde tersine döndürülür. Sadece örgüt üyesi olmaları nedeniyle onlara değer ve sorumluluk verilir.²¹ Örgütün değerleri yüceltilerek içselleştirilir ve bu yolla örgüt içindekilerin yeni bir benliğe yönelmesi, bu benliğin de örgütsel değerlerle ifade edilmesi sağlanarak kişiye yeni bir yaşam kazandırıldığı söylemi pekiştirilir, örgüt üyelerinin örgüte ve değerlerine bağlılıkları sağlanır. Bu durumda kişiler benliklerinden sıyrılarak örgüte bağlanırlar ve kendi geleceklerini örgütün geleceği ile paralel görürler. Örgüte olan bağlılık, örgütü ortaya çıkaran sebeplere bağlılığın ötesine geçtiyse, bu ortamda görüşmelerin çok da anlamı yoktur.²² Çünkü sahip oldukları yeni hayat biçimi ancak örgüt var olduğu sürece devamlılık gösterecektir, aksi halde bir benlik yıkımı yaşanacaktır. Bu nedenle terör örgütü üyeleri hitap ettikleri toplumun mağduriyetlerinden çok örgütün varlığını devam ettirme gayreti içine girerler.

Bunun yanında, görüşmeye açık olan terör örgütlerinin bazı ortak özellikleri paylaştıkları görülmektedir. Uzun süredir faaliyette olan, belli bir coğrafyaya yönelik talepleri bulunan, katı bir hiyerarşiye sahip örgütler ile toplumun şiddete tepki göstermesi görüşme isteklerini güçlendirici etkide bulunur.²³

Görüşmelerde Zamanlama

Çatışmalar genel olarak bir yaşam evresine sahiptirler. Her birinde aynı sırayla olmasa da, ilk aşamada seçkinlerin memnuniyetsizliği belirmeye başlar, ikinci aşamada aynı görüşü paylaşan gruplar bir yapı içerisinde toplanmaya ve harekete geçmeye hazırlanırlar, üçüncü aşamada siyasal söylemlerden şiddete yönelme gerçekleşir, dördüncü aşamada ise silahlı eylemlerle doğrudan devleti yıkmaya ya da ayrılmaya yönelik girişimler başlar.²⁴ Son olarak, eylemlerin şiddet ve yoğunluğu azalarak bir süre devam eder ve farklı şekillerde ortadan kalkar.²⁵

Terör örgütleri de benzer bir süreci takip ederler; kitlelerin hissettikleri mağduriyetlere rağmen pasif tutum göstermeleri ile seçkinlerin memnuniyetsizliği terörizmin doğmasına sebep olur,²⁶ sonrasında büyür, dönüşür, amacına ulaşır ya da etkisiz hale ge-

20 Martha Crenshaw, "Theories of Terrorism: Instrumental and Organizational Approaches", David Rapoport (der.), *Inside Terrorist Organizations*, Londra, Frank Cass, 2001, s. 19.

21 Jerrold M. Post, "Terrorist Psycho-logic: Terrorist Behavior as a Product of Psychological Forces", Walter Reich (der.), *Origins of Terrorism*, Washington, The Woodrow Wilson Center Press, 1998, s. 31.

22 I. William Zartman, "Dynamics and Constraints in Negotiations in Internal Conflicts", I. William Zartman (der.), *Elusive Peace: Negotiating an End to Civil Wars*, Washington, The Brookings Institution, 1995, s. 9.

23 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 62.

24 Zartman, "Dynamics and Constraints", s. 13-14.

25 Leonard Weinberg ve Louise Richardson, "Conflict Theory and the Trajectory of Terrorist Campaigns in Western Europe", Andrew Silke (der.), *Research on Terrorism: Trends, Achievements, and Failures*, Londra, Frank Cass, 2004, s. 143-145.

26 Martha Crenshaw, "The Causes of Terrorism", *Comparative Politics*, Cilt 13, No. 4, 1981, s. 384.

lirler.²⁷ Her çatışma ya da terör hareketi kendine özgü nitelikler taşıdığından ömürlerinin tamamlanması da zamansal açıdan farklılıklar gösterir, fakat yaşam evrelerinde görülen bu paralellik görüşmelerin zamanlaması konusunda bazı ipuçları taşır.

Görüşmelere başlamak için en uygun zamanın çatışmaların ilk başladığı anlar ile olgunlaştığı zamanlar olduğu iddia edilmektedir.²⁸ Özellikle ilk yıllarda güç dengesi tamamen devletin lehinedir ve görüşmelerde bunun ağırlığının hissedilmesi daha olasıdır. Buna rağmen, çatışan grupları zor kullanarak bastırabileceğine inanan devletler görüşme ortamına yanaşmazlar. Çatışmalar sonlandırılmadıkça örgüt güçlenir ve ileride görüşme masasına oturduğunda daha farklı talepleri gündeme getirir.²⁹

Çatışmaların olgunlaşması görüşmeler için ikinci fırsatı ortaya çıkarır. Çatışmaların adeta döngüsel bir şekilde uzun yıllar devam etmesi ve bir sonuca ulaşılamaması çözümsüzlük sürecini doğurur. Belli bir noktada şiddetle sonuca varılamayacağı tam aksine görülen zararın artacağı belirginleşir. Çatışmaların olgunlaşması da denilen bu durum, gerekli koşullar oluştuğunda sorunun çözümünün görüşmelerde aranacağı zamanlardan biridir. Fakat bunun ilkinden en önemli farkı, görüşmelerin ayrılıkçılık, otonomi veya yeni bir siyasal sistem gibi istekler üzerinde şekillenmesi ve örgüte ya da temsilcilerine meşruluk talebinin gündeme gelmesidir.³⁰

Çatışmaların olgunlaşma bileşenlerinden birisi “karşılıklı zarar görülen açmaz” (*Mutual Hurting Stalemate*) olarak ifade edilir. Genellikle şiddet düzeyi yüksek bir eylemin hemen ardından ya da sorunun şiddetlenmesi ihtimalinin hemen öncesinde hissedilen bu durum kabullenilirse, taraflar o zaman görüşme için hazır hale gelirler. Karşılıklı zarar görülen açmaz görüşmelerin başlaması için itici güç oluşturur, fakat ufukta kabul edilir bir çözüm ihtimali bulunmazsa sürecin akamete uğrama olasılığı yüksektir. Görüşmelerle ulaşılabilecek bir çözümün varlığına ve diğer tarafın da bu yönetime istekli olduğuna inanılması sürecin sağlıklı ilerlemesini sağlar.³¹

Terör örgütleri yaşam evreleri açısından incelendiğinde, çatışmalar için açıklayıcılık gücü yüksek olan karşılıklı zarar görülen açmaz durumunun, terörizmde askerî koşullardan çok siyasal konumu ifade ettiği görülmektedir.³² Terörizmde devlet ile terör örgütü karşılıklı ve asimetrik bir mücadele içerisinde. Devlet, bir taraftan, egemen olduğu ülke

27 Dipak K. Gupta, *Understanding Terrorism and Political Violence*, Londra, Routledge, 2008.

28 Zartman, “Dynamics and Constraints”, s. 19.

29 Navin A. Bapat, “Insurgency and the Opening of Peace Processes”, *Journal of Peace Research*, Cilt 42, No.6, 2005, s. 699-717.

30 Zartman, “Dynamics and Constraints”, s. 19.

31 Karşılıklı zarar görülen açmazın varlığına karar vermede algılar önemli rol oynar. Fakat bazı öznel ve nesnel belirtilerin de bu karara yardımcı olduğu söylenebilir. Öznel belirtiler, içinden çıkılmaz bir durumun varlığı ve şiddetin artması ihtimaline karşı sabrın kalmamış olmasıdır. Bunlar daha önemli olmasına rağmen çok kolay fark edilemezler, fakat nesnel belirtiler daha belirgindir. Ölen ve yaralananların sayılarının artması, maddi kayıplar ve tarafların çıkış yolu arayan ifadeleri nesnel belirtiler arasında sayılabilir. Bkz. I. William Zartman, “The Timing of Peace Initiatives: Hurting Stalemates and Ripe Moments”, John Darby ve Roger Mac Ginty (der.), *Contemporary Peacemaking*, New York, Palgrave Macmillan, 2003, s. 20-21.

32 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 63.

toprakları üzerindeki otoritesini gerekirse yasal şiddete başvurarak kabul ettirme zorunluluğunda iken, diğer taraftan terör örgütü her zayıf anında devleti temsil eden yapıları hedef alarak psikolojik üstünlük sağlamaya ve ödünler koparmaya çalışmaktadır. Güç asimetrisini azaltarak kendi lehine dönüştürmek için en önemli aracı silahlı eylemler olan terör örgütü, silahı kolay bırakmayacak ve her ortamda varlığını korumaya çalışacaktır. Bu sebeple terör örgütü sadece çatışmalardan zarar gördüğü gerekçesiyle değil, ancak çatışma alanında gücünün yeterli olmadığına ve şiddetle bir sonuç alamayacağına ikna olursa görüşmeler bir seçenek olarak ortaya çıkacaktır. Devlet açısından değerlendirildiğinde ise görüşmeler ancak terör örgütü üzerinde baskı kurulduğunda sonuca ulaşabilecektir. Başka bir ifadeyle görüşmeler ve güç kullanımı birbirine alternatif değil destekleyicidirler.³³

Görüşme sürecinin başlatılması kadar sürdürülmesi de oldukça hassastır. Görüşmelerin geleceği için en büyük tehlike, süreç içerisinde terör eylemlerinin dalgalı bir seyir izleyerek devam etmesidir. Yapılan bir çalışmaya göre şiddet ortamında yürütülen görüşmelerin sonuçları ancak dörtte birinde uygulamaya konulabilmektedir.³⁴ Görüşme süreci içerisinde şiddetin devam etmesinin birçok sebebi olabilir. Görüşme sürecinin başladığı fakat ilerleme kaydedilemediği durumlar bunlardan birisidir.³⁵ Terör örgütleri görüşme masasında istediklerini elde etmek ve süreci kontrol altında tutmak için şiddet düzeyini artırabilirler.³⁶ Bunun yanında, süreçten memnun olmayanlar görüşme ortamını bozmak amacıyla şiddet eylemlerine başvurabilirler. Bunlar, çatışma alanlarından siyasal çıkarları olan farklı görüşlerdeki gruplar olabileceği gibi, hâlihazırdaki görüşmelerde taraf olan, örgütten kopan ve yeni oluşuma giren unsurlar da olabilir.³⁷ Özellikle güvensizliğin hâkim olduğu durumlar ile kamuoyunun ve devletin sert tedbirleri alternatif olarak gördükleri bir ortamda şiddetin görüşme sürecini etkileme olasılığı çok daha yüksektir.³⁸

Görüşmelerden sonuç elde edilebilmesi için öncelikle terör örgütlerinin eylem inisiyatifleri ellerinden alınmalıdır. Bu maksatla sorunun şiddet üreten boyutu yurt içi ve yurt dışında kontrol altında tutulmalıdır. Ülke içinde demokratik yöntemlerle ve ceza adalet sistemi içerisinde yapılacak mücadele ile terörizm baskı altına alınmalıdır.³⁹ Özellikle, ülke dışında güvenli bölgelere sahip örgütlere dış destek sağlanıyor ise etkisiz hale getirilmelerinin daha da zorlaştığı bilinmelidir.⁴⁰

33 Peter C. Sederberg, "Conciliation as Counter-Terrorist Strategy", *Journal of Peace Research*, Cilt 32, No. 3, Ağustos 1995, s. 295-312; Adrian Guelke, "Negotiations and Peace Processes", John Darby ve Roger Mac Ginty (der.), *Contemporary Peacemaking*, New York, Palgrave Macmillan, 2003, s. 53; Daniel Byman, "Talking with Insurgents", *The Washington Quarterly*, Cilt 32, No. 2, Nisan 2009, s. 126.

34 Andrew H. Kydd ve Barbara F. Walter, "Sabotaging the Peace: The Politics of Extremist Violence", *International Organization*, Cilt 56, No. 2, 2002, s. 264.

35 Roger Mac Ginty ve John Darby, *Guns and Government: The Management of the Northern Ireland Peace Process*, New York, Palgrave, 2002, s. 90.

36 Gurr, "Terrorism in Democracies", s. 210.

37 Stephen John Stedman, "Spoiler Problems in Peace Processes", *International Security*, Cilt 22, No. 2, 1997, s. 5-53.

38 Kydd ve Walter, "Sabotaging the Peace", s. 289.

39 Wilkinson, *Terrorism versus Democracy*, s. 207.

40 Ben Connable ve Martin C. Libicki, *How Insurgencies End*, Santa Monica, Rand Corporation, 2010, s.36-50.

Görüşmelerde Yöntem

Görüşme sürecine başlama kararı ve zamanlaması kadar görüşmelerin terörizmle mücadele politikaları içindeki yeri, görüşülen konular, kullanılan yöntem ve kimle konuşulduğu da önemlidir. Görüşmeler kısa vadede neticelenecek bir olay değil, sıklıkla geriye dönüşlerin yaşandığı bir süreçtir. Bu nedenle görüşmeleri, yanlışlardan öğrenilerek her seferinde yeniden başlanan ve gittikçe görüşlerin olgunlaştığı bir “öğrenme süreci” olarak görmek mümkündür.⁴¹ Genel olarak görüşme süreci; ön hazırlık, gizli görüşmeler ve çok taraflı görüşmeler gibi aşamaları takip eder.⁴²

Ön hazırlık aşamasında, belirsizlikler ve güvensizlikler azaltılmaya çalışılır, toplum çatışmanın geleceğine hazırlanır. Bu aşamada şiddetin yerine demokratik yöntemlerin kullanılması öncelikle kabul edilecek hususlardandır.⁴³ Taraflar birbirlerine güvenebilmek için iyi niyet ifade eden cümleler duymak, sembolik girişimler ya da jestler görmek isteyebilirler.⁴⁴ Hiçbir çatışma sadece şiddetten ibaret değildir, tarih, kültür, âdet ve gelenekler ile siyasal düşünceler çatışmaların alt yapısını oluşturur.⁴⁵ Semboller tek başlarına çatışmanın sebebi olmasalar da grupların harekete geçmeleri ve kendilerini ifade etmeleri için önemli referans noktalarıdır.⁴⁶ Bu sebeple, çatışmaları sonlandırma süreci teknik bir konu olmanın ötesinde anlam taşır.

Sürecin şiddet eylemlerine hassasiyetini azaltmak için toplumun çözüme inanması ve uluslararası aktörlerin terörizmle mücadele politikasına destek vermesi sağlanmalıdır.⁴⁷ Bu aşamada, güvenilir bir üçüncü tarafın varlığı tarafların birbirlerine yaklaşması için ortam sağlar. Özellikle etnik içerik taşıyan çatışmalarda tarafların kabul edeceği isimlerin arabuluculuğu önemlidir.⁴⁸ Bu aktörlerin taraflar arasında iletişimin sağlanması, sürecin ve sonrasının formüle edilmesi, karşılıklı zarar görülen açmaz durumunun belirginleştirilerek önerilen sonucun kabul edilebilirliğinin sağlanması konularında tarafların ikna edilmesi gibi görevleri vardır.⁴⁹

Çok taraflı görüşmeler başlayana kadar sürecin gizliliğini korumak esastır. Gizliliğin ihlal edilmesi ve henüz olgunlaşmadan konuşulanların öğrenilmesi halinde görüşmelere katılanlar destekçileri tarafından “hain”, rakipleri tarafından “mağlup” olarak adlandırılabilirler. Bu durum özellikle devletlerin aldıkları siyasal riskler açısından önem taşır.

41 Guelke, “Negotiations and Peace Processes”, s. 54.

42 Bir silahlı çatışmanın görüşmelerle çözülmesi başlangıcından sonuna kadar yedi aşamadan oluşur: Görüşme öncesi çalışmalar, gizli görüşmeler, çok taraflı görüşmeler, uzlaşma, onaylama, uygulamaya geçme ve kurumsallaşma. Bkz. Guelke, “Negotiations and Peace Processes”, s. 56. Bu aşamalardan ilk üçü görüşmelerin başlaması ve yürütülmesiyle ilgili iken, diğerleri uzlaşma ve sonrasında yapılacak faaliyetleri kapsar.

43 P. Sahadevan, “Negotiating Peace in Ethnic Wars”, *International Studies*, Cilt 43, No. 3, 2006, s. 259.

44 Byman, “The Decision to Begin”, s. 404.

45 Tony Blair, *A Journey*, Londra, Arrow Books, 2011, s. 191.

46 Roger Mac Ginty, “The Role of Symbols in Peace Making”, John Darby ve Roger Mac Ginty (der.), *Contemporary Peacemaking*, New York, Palgrave, 2003, s. 235-236.

47 Kydd ve Walter, “Sabotaging the Peace”, s. 289.

48 Sahadevan, “Negotiating Peace”, s. 258; Byman, “The Decision to Begin”, s. 404.

49 Zartman, “Dynamics and Constraints”, s. 19.

Bu sebeple, görüşmelere sürecin başlarında istihbarat elemanları veya açığa çıktığında kolaylıkla reddedilebilecek devlet temsilcileri katılmalıdırlar. Gizli yapılan bu görüşmelerde, bizzat terör örgütü ile iletişimin taşıdığı riskler sebebiyle, terör örgütü ile ilişkili grup veya siyasi partilerle de diyalog kurulabilir.⁵⁰ Gizli görüşmeler tarafların bir araya getirilmesi, önyarguların kaldırılması ve gelecekte yapılacak görüşmelere hazırlanılması amacını taşır. Bu aşamada katılımcılar resmî bir görüş belirtmeden ve herhangi bir ön koşul öne sürmeden sorunun özünü daha rahat tartışabilirler ve birbirlerinin hangi konularda esnek olduğunu öğrenebilirler. Ayrıca, bu görüşmelere katılmak diğer tarafa meşruiyet tanıma anlamına gelmeyeceği gibi taraflara siyasal örtü de sağlayacaktır.⁵¹

Ön hazırlıklar ve gizli görüşmeler sürerken karşı tarafa mesaj iletmek ve toplumu hazırlamak amacıyla, Sparre'in megafon diplomasi olarak adlandırdığı,⁵² medya organlarına röportajlar verilerek görüşler aktarılabilir. Bu yöntemle şartların olgunlaşmasına fırsat verilir ve toplum görüşmelerden bilgi sahibi oldukça verdiği tepkiye göre süreç yönlendirilir. Kamuoyunun görüşü olumluysa bir sonraki aşamaya geçilebilir, aksi takdirde sürecin gözden geçirilmesi gerekir.⁵³

Çok taraflı görüşme aşaması ise, sorunla ilgisi olan hemen her birim, kuruluş, sivil toplum örgütü ve siyasi partinin katılımıyla yürütülür. Sorun yapılandırılmış bir ortamda tartışılır ve ortaya çıkan sonuçlar kamuoyu ile paylaşılır. Alınan kararlar bağlayıcılık değeri kazanır. Bu aşamada devletler, barışçıl yöntemlerle dile getirilen taleplerin dikkate alındığı ve makul bir çözüm yolu bulunmaya çalışıldığı mesajını vermelidirler.⁵⁴

Görüşmeler, terör örgütünün siyasal beklentileri ve teröristlerin kişisel geleceklerine yönelik olmak üzere iki konuda gerçekleşir. Siyasal talepler her ne kadar kabul edilebilir olmasa da peşinen reddedilmemeli ve toplum önünde tartışılması sağlanmalıdır. Tartışma ortamı taleplerin daha ılımlı hale getirilmesine ve örgütün demokratik usullere uyum sağlamasına yardımcı olacaktır. Özellikle yönetici konumunda bulunan teröristlerin kişisel talepleri ise siyasal taleplerle beraber tartışılmalıdır. Böylelikle, bu konularda varılan uzlaşma, örgütün siyasal taleplerinin yerine getirilmemesi bahanesiyle şiddete yönelmesinin önünde engel oluşturacaktır.⁵⁵

Etnik Ayrılıkçı Terörizmle Mücadelede Görüşmeler

Etnik ayrılıkçı terörizmin toplumsal tabanı diğer terörizm tiplerine göre daha geniş olduğundan terörizmle mücadelede esas, toplum ile terör örgütü arasındaki bağı koparmak

50 Byman, "The Decision to Begin", s. 405.

51 Dean G. Pruitt, "Back-channel Communication in the Settlement of Conflict", *International Negotiation*, Cilt 13, No. 1, 2008, s. 37-54.

52 Kristen Sparre, "Megaphone Diplomacy in the Northern Irish Peace Process: Squaring the Circle by Talking to Terrorists through Journalists", *The Harvard International Journal of Press/Politics*, Cilt 6, No. 1, Kış 2001, s. 88-104.

53 Guelke, "Negotiations and Peace Processes", s. 58.

54 Ibid., s. 59.

55 Peter R. Neumann, "Negotiating with Terrorists", Leonard Weinberg (der.), *Democratic Responses to Terrorism*, New York, Routledge, 2008, s. 91-100.

olmalıdır.⁵⁶ Bu tip örgütlerle mücadelenin, görüşmeler ve sosyal değişim, yasal reformlar ve örgütü baskı altında tutma çabalarının bileşimi ile başarılı olabileceği iddia edilmektedir.⁵⁷ Bölgesel hedefleri olan ve nispeten daha uzun süreyle faaliyet gösteren etnik ayrılıkçı terör örgütleri ile görüşmelere daha sık rastlanmaktadır.⁵⁸

Çalışmanın bu bölümünde etnik ayrılıkçı terörizm tehdidini uzun yıllar hissettiren PIRA, ETA ve LTTE örnekleri incelenecektir. Üç örgütle de terörizmle mücadele kapsamında görüşmelerin kullanıldığı bilinmektedir.

PIRA (Provisional Irish Republican Army) ile Görüşmeler

PIRA ile yapılan görüşmelerden ilki 1972'de gerçekleştirilmiştir.⁵⁹ Görüşmeler gizli olarak başlamış, istihbarat elemanları ya da devlet yetkilileri bu iş için görevlendirilmiş ve cezaevindeki PIRA liderleri ile görüşmeler yapılmıştır.⁶⁰ Sonrasında, 1974 ile 1994 arasında yedi defa daha açık ya da gizli olarak görüşülmüş ve 1996'da çok taraflı görüşmeler başlamıştır.⁶¹

Şiddetin başladığı yıllarda görüşmelere başlanmış olmasına rağmen bu ilk çabaların pek de umut verici olduğu söylenemez. Bunun temel sebebi tarafların çözüme kuvvet kullanılarak ulaşılabileceklerine inanmalarındır. Sorunun ilk yıllarında Britanya yönetimi, İrlanda Adası'nın kuzeyinin her ne pahasına olursa olsun Birleşik Krallık'ın bir parçası olarak korunması görüşüne sahiptir.⁶² PIRA ise silah kullanarak ordunun adayı terk etmek zorunda kalacağına ve birleşik İrlanda rüyasını gerçekleştireceğine inanmaktadır. Örgüt, 1970'li yıllarda Kuzey İrlanda ve özellikle Katolik nüfus içerisinde kendisini güçlü görmektedir.⁶³

Bu düşünce yapısında en önemli kırılma, Birleşik Krallık ve PIRA'nın sorunun geleceğine ilişkin görüşlerinde yaşanan değişimle gerçekleşmiştir. Coakley, 1990'lı yıllardan itibaren, Britanya'nın PIRA'yı tamamen yenemeyeceği, PIRA'nın da Britanya Ordusu'nu

56 David Galula, *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*, Connecticut, Praeger Security International, 2006, s. 52-54. Konuya ayaklanmalarla mücadele bakış açısıyla yaklaşanlardan Kilcullen, görüşmelerin bu mücadelede en önemli araçlardan biri olduğunu savunmaktadır. Bkz. David J. Kilcullen, "Countering Global Insurgency", Thomas G. Mahnken ve Joseph A. Maiolo (der.), *Strategic Studies: A Reader*, New York, Routledge, 2008, s. 332-333.

57 Gregory D. Miller, "Confronting Terrorisms: Group Motivation and Successful State Policies", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 19, No. 3, 2007, s. 343-345.

58 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 62; Pruitt, "Negotiation with Terrorists", s. 380.

59 Richardson, *What Terrorists Want?* s. 258; Ginty ve Darby, *Guns and Government*, s. 87; David McKittrick ve David McVea, *Making Sense of The Troubles*, Chicago, New Amsterdam Books, 2002, s. 84-85.

60 Byman, "The Decision to Begin", s. 405. Bu görüşmeler sürdürülürken Britanya hükümeti resmî olarak görüşüldüğünü reddeden açıklamalar yapmıştır. Bkz. Richardson, *What Terrorists Want?*, s. 258.

61 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 43-46.

62 John Coakley, "Ethnic Conflict and its Resolution: The Northern Ireland Model", *Nationalism and Ethnic Politics*, Cilt 9, No. 3, Sonbahar 2003, s. 34.

63 Özellikle Katolik toplumu yoğun yaşadığı bölgelerde PIRA'nın varlığı hissedilmektedir. Örgüt, düzeni sağlamak adına devriyeler çıkarmakta, hâkim, jüri ve kolluk gücü gibi çalışmakta, kurallarına uymayanları cezalandırmaktadır. Bkz. Rachel Monaghan, "An Imperfect Peace: Paramilitary Punishments in Northern Ireland", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 16, No. 3, 2004, s. 439-461.

güç kullanarak adadan çekilmesini sağlayamayacağı gerçeğini kabullendiklerini ifade etmektedir.⁶⁴ Bunlar karşılıklı zarar görülen açmaz durumunun öznel şartlarının oluştuğuna dair önemli işaretlerdir.

Bu noktadan sonra görüşmeler daha verimli ve çok yönlü ilerlemeye başlamıştır. PIRA'nın siyasî kanadı olduğu iddia edilen *Sinn Féin* 1986'da parlamento çalışmalarına katılmaya başlamış ve Kuzey İrlanda'nın ılımlı milliyetçi partilerinden Sosyal Demokrat İşçi Partisi (*Social Democratic and Labour Party/SDLP*) ile 1988'de gizli, 1993 sonrasında açık görüşmeler yürütmüştür.⁶⁵ Bu görüşmeler görünüşte sadece partiler arasında gerçekleşse de PIRA'nın *Sinn Féin* ile SDLP'nin de İrlanda ve Britanyalı yetkililerle temasta olduğu düşünülmüşse, bir şekilde sorunun taraflarının örtülü yollarla görüşlerini paylaştıkları söylenebilir.⁶⁶ Ayrıca bu yıllarda, sadece partiler arası değil, Birleşik Krallık yetkilileri ile PIRA arasında dini liderlerin arabuluculuğuyla gizli ve doğrudan görüşmeler yapılmaya başlanmıştır.⁶⁷

Bu gelişmelerle beraber, Britanya'nın İrlanda Cumhuriyeti ile yürüttüğü görüşmeler "İngiltere-İrlanda Mutabakatı" (1985) ve "Barış İçin Müşterek Bildiri" (*Downing Street Declaration*, 1993) gibi sonuç belgeleri ortaya çıkarmıştır. İngiltere-İrlanda Mutabakatı sorunun tarihinde bir dönüm noktası olarak dikkat çekmektedir. İlk kez Birleşik Krallık hükümeti İrlanda'yı sorunun bir tarafı olarak görmüş ve İrlanda hükümeti de Kuzey İrlanda'nın çoğunluğun istediği gibi yönetilme hakkına sahip olduğunu kabul etmiştir.⁶⁸ "Müşterek Bildiri"de ise Birleşik Krallık ve İrlanda, şiddeti reddeden bütün tarafların, PIRA da dâhil olmak üzere, açık uçlu görüşmelere çağrılması esasını kabul etmişlerdir.⁶⁹

Görüşmelerde kullanılan yöntemle ilgili olarak, sorunun bütün taraflarının açık ya da gizli görüşmeler vasıtasıyla iletişim kurduğu, ayrıca medya organlarına çeşitli mülakatlar vererek gidişat ve beklentileri konusunda mesaj ilettikleri görülmektedir.⁷⁰ Bunun yanında, görüşmelerde sadece siyasal sorunlar değil, mahkûmların salıverilmesi ve daha ılımlı cezaevi koşulları gibi konular da tartışılmıştır. Bunlar, Cumhuriyetçilerin görüşmelerden umutlanmalarına neden olmuştur.⁷¹

Görüşmelerin başlama aşamasında ve çıkmaza girdiği durumlarda arabulucuların ne kadar önemli olduğu Kuzey İrlanda örneğinde belirginleşmektedir. Kuzey İrlanda'daki siyasî partilerin kendi aralarında ve Birleşik Krallık ile gizli görüşmelerin başlaması ve sürdürülmesinde dini liderler aracılık yapmıştır.⁷² Silahların bırakılması aşamasında tekrar güven sorunu yaşanmış ve ABD'nin devreye girmesiyle kurulan Mitchell Komisyonu⁷³

64 Coakley, "Ethnic Conflict", s. 25-53.

65 Mac Ginty ve Darby, *Guns and Government*, s. 24.

66 Pruitt, "Back-channel", s. 38.

67 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 45.

68 McKittrick ve McVea, *Making Sense*, s. 163-166.

69 Wilkinson, *Terrorism versus Democracy*, s. 56.

70 Byman, "The Decision to Begin", s. 404; Mac Ginty ve Darby, *Guns and Government*, s. 80.

71 Mac Ginty ve Darby, *Guns and Government*, s. 99.

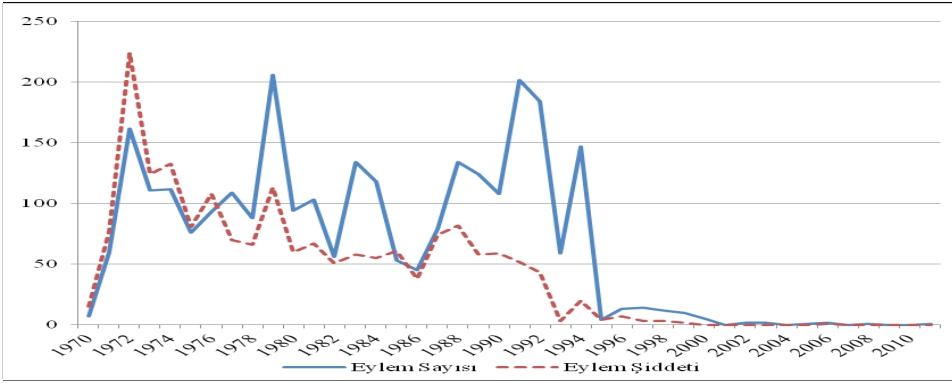
72 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 44.

73 ABD Başkanı Bill Clinton'ın desteğiyle kurulan uluslararası komisyon ABD eski senatörü George Mitchell'in başkanlığında, Finlandiya eski başbakanı Harry Holkerri ve Kanadalı General John de Chastelain'den oluşturulmuştur.

marifetiyle sorun aşılmıştır.⁷⁴ Komisyon görüşmelere başlamadan önce şiddetin kullanıl-maması ve barışçıl yöntemlere sadık kalınması hususlarında tarafların sözünü almıştır. *Sinn Féin* ancak bu ilkeleri kabul ettiğini beyan ettikten sonra çok taraflı görüşmelere katılabiştir.

Silahlı eylemler görüşmelerin başlangıcından sonuna kadar dalgalı bir seyir izlemiştir. PIRA'nın eylemleri, Grafik-1'den de görülebileceği gibi, şiddet ve sayı açısından 1995'e kadar yüksek ortalamalara sahip iken, takip eden dönemlerde daha düşük oranlara gerilemiştir. Örgüt ile gizli görüşmelerin başladığı 1972'nin eylem şiddeti ve yoğunluğu ortalamasının yüksek olması dikkat çekmektedir.

Grafik-1: PIRA'nın Eylem Sayısı ve Şiddeti.⁷⁵

Şiddet görüşme sürecinde dalgalı bir seyir takip etmiştir. PIRA, Ağustos 1994'de *Sinn Féin*'in müzakere masasında yerini almasını sağlamak amacıyla eylemlerine ara vermiş, fakat bunu yaklaşık 1,5 yıl sonra bozmuştur. Üstelik örgütün eylemlerine ara verdiği 18 aylık süre içinde yaptığı eylemler, ateşkesin bozulmasından sonraki 17 aya göre daha fazladır.⁷⁶ Mac Ginty ve Darby, bu durumu, 1990'ların ortalarından itibaren şiddetin daha yoğun ve genel olarak taktiksel amaçla, siyasal beklentilerle kullanıldığı şeklinde açıklamaktadırlar.⁷⁷ Örgütün bu dönemdeki eylem sayısı ile eylem şiddeti arasındaki farkın açılması bu tespiti desteklemektedir.

Silahlı eylemler artma eğilimine girse de sürecin ilerlemesine engel oluşturmamıştır. Hatta PIRA'nın 1996'daki *Canary Wharf* saldırısının sürecin bozulmasından çok hızlanmasına neden olduğu iddia edilmektedir.⁷⁸ Barış sürecine bütün tarafların dâhil edil-

74 Mac Ginty ve Darby, *Guns and Government*, s. 99.

75 Eylem sayısı yıl içinde yapılan eylemleri, eylem şiddeti ise eylemlerdeki ölüm sayısını göstermektedir. Global Terrorism Database, <http://www.start.umd.edu/gtd/> (Erişim Tarihi 18 Ocak 2013).

76 Mac Ginty ve Darby, *Guns and Government*, s. 88–90.

77 Müşterek Bildiri'den sonraki altı ay içinde terörizm sebebiyle meydana gelen ölümlerin sayısı 50 iken, önceki altı ay içinde ölü sayısı 32'dir. Bkz. Mac Ginty ve Darby, *Guns and Government*, s. 90.

78 Paddy Woodworth, "The Spanish-Basque Peace Process: How to Get Things Wrong", *World Policy Journal*, Cilt 24, No. 1, Bahar 2007, s. 65.

mesi ve toplumun sürece inandırılmasının da etkisiyle 1998'de Omagh'da yaşanan bombalama olayı dahi kazaya neden olmamıştır. "Gerçek IRA" (*Real Irish Republican Army/RIRA*) tarafından yapılan bu eylem, 29 ölü ile sorunun tarihinde gerçekleştirilen en kanlı eylem olmuş, fakat taraflar çatışmasızlık ortamını riske atmak istememişlerdir.⁷⁹

Kuzey İrlanda sorununun çözümünde görüşmeler önemli rol oynamıştır. Bunun yanında, PIRA'nın silâh bırakmasıyla sonuçlanan sürecin yegâne sebebinin görüşmeler olduğunu söylemek çok güçtür. Terörizmle mücadele çabaları açısından değerlendirildiğinde, bazı sembolik girişimlerin ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik tedbirlerin toplumlar arası güvenin artmasına katkıda bulunduğu görülmektedir. Eğitim ve iş hayatında gerçekleştirilen reformlar, adanın kuzeyine kendi geleceklerini seçme şansının verilmesi, Kuzey İrlanda polisinin yeniden yapılandırılması ve isminin değiştirilmesi, "Kanlı Pazar" (*Bloody Sunday*) olayının yasal ve idari olarak soruşturulması⁸⁰ ilk akla gelen örnekler arasında sayılabilir.

Bununla beraber, Birleşik Krallık görüşmelerin başlangıcından sonuna kadar PIRA üzerindeki baskısını korumuştur. İnsan haklarına daha saygılı yeni terörizm kanunu Belfast Antlaşmasından ancak iki yıl sonra yürürlüğe girmiştir. Adadaki askeri birlikler, Ağustos 1994'deki ateşkesin ardından, yaklaşık yarı yarıya azaltılmış,⁸¹ fakat 2007'de tamamen çekilmiştir. Ayrıca, silahlı grupların içine sızdırılan istihbarat ajanları örgütlerin çözülme süreçlerini hızlandırmıştır.⁸²

Öte yandan uluslararası gelişmelerin de süreci olumlu etkilediği söylenebilir. İrlanda Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık, Avrupa Birliği üyeleri olmaları sebebiyle ortak güvenlik politikalarının parçaları olmuşlardır. Ülkesinde İrlandalı nüfus bulduran ve örgütü destekleyen derneklere ev sahipliği yapan ABD'nin sürecin çözümüne yönelik doğrudan müdahalesi ve kurulan uluslararası komisyon örgüt içindeki ilimlilerin konumunu güçlendirmiş, PIRA'nın silahları bırakmasına kadar gidecek sürecin önemli yapı taşlarını teşkil etmiştir.

ETA (Euskadi 'ta Askatasuna) ile Görüşmeler

Demokrasiye geçiş sürecinin başlaması ile birlikte İspanya'nın ETA ile defalarca görüştüğü bilinmektedir. Genellikle istihbarat yetkilileri tarafından ve gizli olarak yapılan görüşmelerden ilki 1975'de Fransa'da,⁸³ diğerleri Cenevre, Cezayir, Oslo ve Zürih'te gerçekleştirilmiştir.⁸⁴ Sadece Kasım 1975 ile Nisan 1989 tarihleri arasında en az 20 defa görüşme

79 McKittrick ve McVea, *Making Sense*, s. 223.

80 Kanlı Pazar olayı ile ilgili hazırlanan ikinci rapor (*Saville Report*), 15 Haziran 2010'da yayımlanmış ve kontrolünü kaybeden askerlerin ölümlerden sorumlu olduğu açıklanmıştır. Bunun üzerine Başbakan Cameron devlet adına sorumluluğu kabul etmiş ve özür dilemiştir. Bkz. BBC News, 15 Haziran 2010, "Bloody Sunday Report Published", <http://www.bbc.co.uk/news/10320609> (Erişim Tarihi 03 Şubat 2013).

81 Mac Ginty ve Darby, *Guns and Government*, s. 91.

82 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 46.

83 Clark, *Negotiating with ETA*, s. 225.

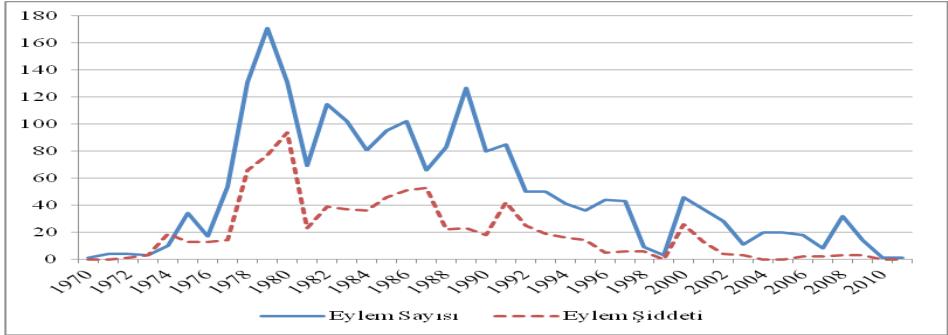
84 Antonio Remiro Brotóns ve Carlos Espósito, "Spain", Yonah Alexander (der.), *Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries*, University of Michigan Press, 2002, s. 172.

girişiminin olduğu bilinmektedir.⁸⁵ Hatta şiddetin sona erdirilmesi amacıyla parlamento tarafından 2005’de hükümete görüşmelerin başlatılması izni verilmiş, fakat bu son çaba da başarısızlıkla sonuçlanmıştır.⁸⁶

İspanya ile ETA arasındaki iletişim kanalı şiddetin başlamasından itibaren açık olsa da hiçbir zaman resmî olmayan gizli görüşmelerden çok taraflı müzakere ortamına dönüşmemiştir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi şiddetin görüşme sürecine engel oluşturmasıdır. Görüşmeler sıklıkla suikastlar, silahlı saldırılar ve bombalamalarla kesilmiştir. İspanyol hükümetinin müzakerelerin ancak şiddetin sona ermesiyle başlayacağını ilan etmesine rağmen, ETA önceleri silahlı eylemlerin bitirilmesinin ön koşul değil amaç olduğunu iddia etmiş, sonrasında müzakerelerin başlamasına söz verildiği takdirde silahlı eylemlere ara verilebileceği noktasına gelmiştir.⁸⁷

ETA’nın eylem sayısı ve şiddeti Grafik-2’de görüldüğü gibidir. Görüşme çabaları yoğunlaşmasına rağmen, örgütün eylemlerinin demokrasiye geçiş döneminde (1975–1982) oldukça yüksek olduğu dikkat çekmektedir. ETA’ya göre bu dönem Bask bölgesinin bağımsızlığını elde etmek için oldukça uygundur, Franco’nun ölümüyle yaşanacak otorite boşluğu ve devletin bu dönemdeki muhtemel hassasiyetlerinden faydalanılmalıdır.⁸⁸

Grafik-2: ETA’nın Eylem Sayısı ve Şiddeti.⁸⁹

ETA, görüşmeler sırasında pazarlık gücünü artırmak için şiddeti bir baskı unsuru olarak kullanmaya gayret etmiştir. En iyi bilinen örneklerden biri, Cezayir görüşmeleri sürerken eylemlerini artırması ve en kanlı eylemini 1987’de *Hipercor* isimli bir marketi bombalayarak gerçekleştirmesidir. Örgüt ateşkesleri de bu amaçla kullanmış, 1989’da görüşmeler başladığında ilan ettiği ateşkesi görüşmelerin olumsuz sonuçlanması üzerine hemen akabin-

85 Clark, *Negotiating with ETA*, s. 224.

86 Fernando Reinares ve Rogelio Alonso, “Confronting Ethnonationalist Terrorism in Spain: Political and Coercive Measures against ETA”, Robert J. Art ve Louise Richardson (der.), *Democracy and Counterterrorism: Lessons from the Past*, Washington, United States Institute of Peace Press, 2007, s. 128-129.

87 Clark, *Negotiating with ETA*, s. 230-233.

88 Akın Özçer, *Çoğul İspanya: Anayasal Sistemi ve Ayrılıkçı Terörle Mücadele Modeli*, Ankara, İmge Kitabevi, 2006, s. 289.

89 Global Terrorism Database, <http://www.start.umd.edu/gtd/> (Erişim Tarihi 18 Ocak 2013).

de, 1998'de Fransa ve İspanya'nın artan baskılarından kurtulmak ve toparlanmak için ilan ettiği ateşkese iki yıl sonra,⁹⁰ görüşmelerin kesintilerle devam ettirilmeye çalışıldığı 2006'da ilan ettiği ateşkese ise *Barajas* havaalanını bombalayarak aynı yıl sona erdirmiştir.⁹¹

Bu eylemler İspanya hükümet temsilcileri ile ETA arasında güvensizlik yaşanmasına ve örgütle diyalog ortamının kesilmesine neden olmuştur. Ayrıca, arabulucuların isimlerinin gizli tutulmaması ve görüşmelere katılanlarla beraber etkisiz hale getirilmeleri,⁹² ETA'nın görüşmelerin içeriğiyle ilgili kamuoyuna bilgi sızdırması güvensizliği pekiştirmiştir.⁹³ Bu gibi nedenlerle taraflar sorunun görüşmelerle çözüleceğine samimi olarak inanmamışlar,⁹⁴ taleplerini kabul ettirebilecekleri güçlü bir pozisyonda görüşmelere katılmak istemişlerdir.⁹⁵ Devlet ise örgütü kontrol altında tutabilme amacıyla görüşmeleri sürdürmeye gayret etmiştir.⁹⁶

Soruna görüşmeler aracılığıyla çözüm bulunması imkânsız hale gelse de ETA kaynaklı terörizm tehdidi zamanla marjinalleşmiş ve günümüzde önemini kaybetmiştir. Bu sonuç, İspanya'nın takip ettiği bütüncül bir terörizmle mücadele stratejisinin ürünüdür. Brotóns ve Espósito,⁹⁷ İspanya'nın terörizmle mücadele politikasını kolluk ve yasal önlemler, müzakereler, ETA üyelerinin toplumsal uyumunun sağlanması, ETA üyelerinden mahkûm olanların çeşitli cezaevlerine dağıtılması ve uluslararası işbirliği gibi beş ana başlıkta toplamaktadır. Özçer de, ETA'ya karşı polisiye önlemler alınmaya devam edilirken, diyalog ortamının açık bulundurulması ve Fransa ile işbirliği yapılmasının İspanya'nın temel stratejisi olduğunu belirtmektedir.⁹⁸

Demokratikleşme çabaları içerisinde topluluklara özerklik tanıyan anayasal sisteminin yürürlüğe girmesiyle birlikte, parlamento siyaset sorunlara barışçıl çözümün arandığı yer haline gelmiştir. Bütün siyasi partilerin öne açılmış ve hatta açıkça ETA'yı destekleyen *Herri Batasuna* (HB) dahi uzun yıllar parlamento içinde yer almıştır.⁹⁹ Bu gibi girişimler terör örgütünün ETA-PM (*Politico-Militar*) ve ETA-M (*Militar*) olarak önce bölünmesine, sonra ETA-PM'in çözülmesine neden olmuştur.

90 Byman, "The Decision to Begin", s. 408.

91 Rogelio Alonso, "The Madrid Bombings and Negotiations with ETA", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 25, No. 1, 2013, s. 113-136.

92 Bunlardan en dikkat çekenler, ETA ile İspanyol hükümeti arasında arabuluculuk görevi yapmaya çalışan José Maria Portell ile Santiago Brouard'ın öldürülmeleri ve Cezayir görüşmelerinde ETA'yı temsil eden ve ılımlı görüşleri olan Txomin Iturbe'nin şüphe uyandıran bir kazada ölmesidir. Bkz. Clark, *Negotiating with ETA*, s.227-229; Brotóns ve Espósito, "Spain", s. 172.

93 Özçer, *Çoğul İspanya*, s. 289.

94 Ludger Mees, "Between Votes and Bullets: Conflicting Ethnic Identities in the Basque Contry", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 24, No. 5, Eylül 2001, s. 815.

95 Clark, *Negotiating with ETA*, s. 232.

96 Özçer, *Çoğul İspanya*, s. 289.

97 Brotóns ve Espósito, "Spain", s. 170.

98 Özçer, *Çoğul İspanya*, s. 281.

99 *Herri Batasuna* (Halk Birliği) partisi 1978'de kurulmuş ve 2003'de bu partinin ETA terör örgütünün hedeflerini paylaşması ve her ikisinin örgütsel birimleri arasında ortak üyelikler olması sebebiyle kapatılmıştır. Bkz. Rogelio Alonso ve Fernando Reinares, "Terrorism, Human Rights and Law Enforcement in Spain", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 17, No. 2, 2005, s. 269.

Sivil toplumun da örgütlenmesiyle beraber terörizmin kınanması ve barış içinde hakların savunulması yönünde önemli çabalar gösterilmiştir. Bu çabalardan en önemlisi, *Ajuria Enea* Anlaşması (1988) ile HB dışındaki bütün siyasal partilerin terörizm kaynaklı şiddeti lanetlemesi ve sorunun ancak ETA ile diyalog kurularak çözülebileceğini vurgulamış olmasıdır. Bu anlaşma ile ölümle sonuçlanan her eylem sonrasında geniş halk kitlelerinin katıldığı protesto gösterileri düzenlenmeye başlamış ve devamında terör örgütünün eylemleri azalmıştır.¹⁰⁰

İspanya, terör örgütünün yurt dışı bağlantılarını da ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Tarihi Bask bölgesinin Fransa ve İspanya'nın sınırları içinde olması nedeniyle ETA, kuruluş yıllarından itibaren Fransa'da kendine güvenilir bölge bulabilmiştir. Fakat her iki ülkenin uluslararası örgütlerdeki ortaklıklarının artması ve özellikle Avrupa Birliği üyeliği ile terörizme karşı işbirliğini öngören uluslararası örgütlere katılımı 1990'ın ilk yarısından itibaren terörizmle mücadelede Fransa'nın desteğinin alınmasını sağlamıştır.¹⁰¹

İspanya, terör örgütü ile mücadelesinde bir taraftan örgütü ceza adalet sistemi içinde etkisiz hale getirmeye çalışırken, diğer taraftan örgütsel yapısını çözmeye çalışmış, tabanından ve uluslararası bağlantılarından uzaklaştırarak yalnızlaştırmaya gayret etmiştir. Örgüt eylemlerine devam ederken, sabırla bu yöntemin uygulanması halkın terör örgütünün karşısında yer almasına neden olmuş ve zamanla pasifleşen ETA, 2011'de silahlı mücadeleyi bıraktığını açıklamıştır.¹⁰²

LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam) ile Görüşmeler

LTTE, birçok sebeple Batı Avrupa'daki etnik-ayrılıkçı terör örgütlerine pek benzemektedir. Örgüt en güçlü zamanında düzenli bir ordu gibi kara, deniz ve hava unsurlarına sahip olmuş, Sri Lanka askerî birliklerine ağır zayıatlar verdirmiştir.¹⁰³ Örgütün etkisiz hale getirildiği döneme kadar on bine yakın silahlı elemana sahip olduğu bilinmektedir.¹⁰⁴ Eylem grafiğinden de görülebileceği gibi LTTE şiddeti çok yoğun olarak kullanmıştır (Grafik-3). Yılda ortalama 100 civarında eylem yapan örgütün, özellikle 1990'lı yıllarda her yıl yaklaşık 1000 kişinin ölümüne sebep olduğu görülmektedir.

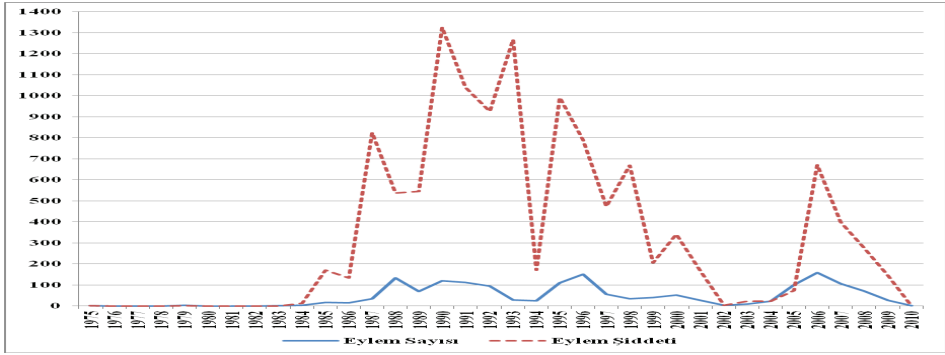
100 Luis A. Gil-Ana ve Carlos P. Barros. "A Note on the Effectiveness of National Anti-Terrorist Policies: Evidence from ETA", *Conflict Management and Peace Science*, Cilt 27, No. 1, 2010, s. 28-46.

101 Fransa "Terörizmin Bastırılması Üzerine Avrupa Konvansiyonu"nu (*European Convention on the Suppression of Terrorism*) 1986'da onaylamıştır. Böylece silahlı bir örgüte üye olmayı siyasî bir suç olarak görmekten çıkarmış ve terör örgüt üyelerinin ilgili devlete iade edilmelerini kabul etmiştir. Bkz. Fernando Jimenez, "Spain: The Terrorist Challenge and the Government's Response", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 4, No.4, 1992, s.121. Sonrasında, 1992'de imzalanan Maastricht Antlaşması'nın üçüncü sütunu ile beraber güvenlik konularının koordinasyonu ve Avrupa devletlerinin ortak çabası haline getirilmesi terörizmle mücadelede işbirliğini artırmıştır. Bkz. Brotóns ve Espósito, "Spain", s. 182-183.

102 BBC News, "Basque Group ETA Says Armed Campaign is Over", <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15393014> (Erişim Tarihi 27 Ekim 2012).

103 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 58.

104 Ahmed S. Hashim, "Lions and Tigers in Paradise: Terrorism and Insurgency and the State's Response in Sri Lanka", *Defence Against Terrorism Review*, Cilt 3, No. 1, Bahar 2010, s. 25-52.

Grafik-3: LTTE'nin Eylem Sayısı ve Şiddeti.¹⁰⁵

LTTE örneğinde dört tur görüşme süreci (1985, 1989, 1994, 2002) yaşanmış, 2006'da görüşme girişimleri olsa da taraflar ilgi göstermemişlerdir.¹⁰⁶ Bu girişimlerin başarısız olmasından sonra 2009'da Sri Lanka ordusunun askerî operasyonu ile terör örgütü etkisiz hale getirilmiştir.

LTTE ile yürütülen görüşmelerin genelde üçüncü tarafların arabuluculuğuyla gerçekleştiği görülmektedir. İlk görüşmeler Sri Lanka, Hindistan, LTTE ve siyasi örgütlerin temsilcilerinin katılımıyla yapılmış, fakat başarısızlıkla neticelenmiştir. Şiddetin artması üzerine Hindistan ve Sri Lanka devlet temsilcileri tekrar bir araya gelmiş ve 1987'de Hindistan'ın komutasında "Barışı Koruma Gücü" (*Indian Peace Keeping Force/IPKF*) oluşturulmuştur. Fakat bu girişim IPKF'nin güç kullanarak LTTE'yi silahsızlandırmaya çalışması nedeniyle çatışmaların sonlanmasından çok artmasına neden olmuştur.¹⁰⁷ Hindistan ordusu 1990'da adadan ayrılmak zorunda kalmış ve bu durum LTTE'nin konumunu güçlendirmiştir.¹⁰⁸

Sadece ilk görüşme çabalarında değil, 1994 ve 2002'de yürütülen görüşmelerde de arabulucuların rol oynamaya çalıştıkları dikkat çekmektedir. İlkinde eylemlere ara verilmiş ve süreci izlemek üzere başta Sri Lanka hükümeti ve LTTE olmak üzere Kanada, Norveç ve Hollanda temsilcilerinden izleme komitesi oluşturulmuştur. Sonrakinde de Norveç'in devreye girmesiyle görüşmeler yürütülmüş, eylemlere ara verilmiş ve "Sri Lanka İzleme Birimi" (*Sri Lanka Monitoring Mission/SLMM*)¹⁰⁹ oluşturulmasına rağmen başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

LTTE örneğinde yaşanan görüşmelerdeki başarısızlığın birçok sebebi vardır. Bunlardan birisi terör örgütü ve Sri Lanka hükümetinin görüşmelere istekli görünseler de derin güvensizlik nedeniyle kabul edilebilir bir sonuç çıkacağından hiçbir zaman ümitli

105 *Global Terrorism Database*, <http://www.start.umd.edu/gtd/> (Erişim Tarihi 18 Ocak 2013).

106 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 57–62.

107 Rajat Ganguly, "Sri Lanka's Ethnic Conflict: At a Crossroad Between Peace and War", *Third World Quarterly*, Cilt 25, No. 5, 2004, s. 903–918.

108 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 59.

109 Bu birimde Norveç, İsveç, Finlandiya, Danimarka, İzlanda temsilcileri yer almış, 2008'de faaliyetlerine son verilmiştir.

olmamalarıdır.¹¹⁰ Her iki taraf da ancak güç kullanarak isteklerini elde edebileceğine inanmış ve “karşılıklı zarar görülen açmaz” durumunu yaşamamıştır.

Bir başka sebep, sorunun çözümüne yönelik bulunan arabulucuların etkin olamamalarıdır. Çatışmalarda arabulucular ancak iki tarafı da masaya oturtabilecek ve kendi yöntemini kabul ettirebilecek kadar güçlü olursa faydalı olabilirler. Bu sorunda devreye giren arabulucular ise bu güçten yoksundurlar.¹¹¹

Görüşmelerin başarısızlığına neden olan bir diğer unsur çatışmanın yapısıyla ilgilidir. LTTE sorununda çatışmalar şiddetin düzeyi ve kapsamı bakımından iç savaşa yakın bir görüntü vermektedir. Çatışmalarda yaklaşık olarak 70.000 kişi ölmüş, iki milyon insan ise yer değiştirmek zorunda kalmıştır.¹¹² Ayrıca, LTTE özellikle 2001’den sonra yarı devlet görüntüsü vermiş, Sri Lanka adasının onda birine yakın bölümünü kontrolü altında tutan ve halkı yöneten örgüt adlı ve polise hizmetler vermeye çalışmıştır.¹¹³ Bu sebeple LTTE görüşmelerde, taktiksel manevralar dışında, ayrı bir devletten daha düşük bir beklenti içinde olmamıştır.

Görüşmelerin sağlıklı devam etmesi için şiddet yaşanmamalıdır. Fakat LTTE, görüşmeler her başladığında eylemlerine ara vermesine rağmen hemen ertesinde askerî kapasitesini artırmıştır.¹¹⁴ Özellikle 2002 görüşmeleri sırasında LTTE askerî gücünü arttırmaya çalışmış ve nihai anlaşmaya varana kadar herhangi bir azaltma önerisini kabul etmeyeceğini açıklamıştır. Sri Lanka’nın da görüşmeleri kayıplarını telafi etme ve modernize çalışmaları yapmak amacıyla kullandığı bilinmektedir.¹¹⁵

Sri Lanka, askerî tedbirlerle beraber görüşmeleri kullanarak terörizmle mücadele etmeye çalışmıştır. Fakat bunun çok başarılı olduğu söylenemez. Görüşmelerle kısıtlı istihbarat elde edilmiş ve ancak kısa dönemde şiddet azaltılabılmıştır.¹¹⁶ Askerî güçlerin kullanılması da beklenen şekilde sonuçlanmamıştır. Bunun sebepleri arasında terör örgütünün gelişmiş askerî örgütlenmesi, örgütün Tamil nüfus üzerindeki etkisi ve Avrupa ile Kuzey Amerika’daki Tamil topluluklarından aldığı destek sayılabilir. Bunlara Sri Lanka güvenlik kuvvetlerinin yetenek ve insan gücü yetersizliği ile koordinasyon ve bilgi toplama konusundaki zafiyetleri eklenebilir.¹¹⁷

Öte yandan, 2000’li yılların başından itibaren yaşanan gelişmeler terör örgütünün varlığını sürdürmesini zorlaştırmıştır. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarının sonrasında terörizme karşı oluşan uluslararası birlik LTTE sorunu üzerinde önemli etkilerde bulunmuştur. Avrupa ve Kuzey Amerika’da yaşayan Tamillerden aldığı finansal desteğin kesil-

110 Sonia Bouffard ve David Carment, “The Sri Lanka Peace Process: A Critical Review”, *Journal of South Asian Development*, Cilt 1, No. 2, 2006, s. 171.

111 Timothy D. Sisk, *International Mediation in Civil Wars*, New York, Routledge, 2009, s. 164

112 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 58.

113 Jayadeva Uyangoda, *Ethnic Conflict in Sri Lanka: Changing Dynamics*, Washington, East West Center, 2007, s. 40.

114 Byman, “The Decision to Begin”, s. 408.

115 Ganguly, “Sri Lanka’s Ethnic”, s. 911; Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 62.

116 Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 61.

117 Hashim, “Lions and Tigers”, s. 25-52.

mesi, örgütü silah kaçakçılığı ve uyuşturucu ticareti gibi organize suçlara yöneltmiş, bu da siyasal tabanının erimesine neden olmuştur. Örgütün içinde de çözümler yaşanmaya başlanmasıyla,¹¹⁸ LTTE kaybettiği insan gücünü çocukları ve kadınları zorla örgüte alarak tamamlamaya çalışmıştır. Bütün bu gelişmeler yaşanırken Sri Lanka güvenlik kuvvetleri terörizmle mücadele konusunda yeteneklerini artırmış ve 2009'da terör örgütünü geniş çaplı askeri operasyonlarla etkisiz hale getirmiştir.

Sonuç

Etnik ayrılıkçı terörizmle mücadelede görüşmelerin kullanımını sorgulayan bu çalışmada yazında tartışılan konular üç örnek üzerinde incelenmiştir. Görüşmelerin her üç örgütte de kullanıldığı, fakat sonuç üzerinde aynı ölçüde belirleyici olmadığı dikkat çekmektedir. Bunlardan PIRA'nın etkisiz hale getirilmesinde görüşmeler önemli rol oynarken, ETA demokratik yöntemlerin ısrarla kullanılması sonucunda, LTTE ise askeri operasyonlar neticesinde eylemlerine son vermiştir. Bunun yanında, üç örgütle yürütülen görüşmelerden başarıyı belirleyen unsurları tespit etmek mümkündür.

Görüşmelerin temel hedefi terör örgütlerinin etkisiz hale getirilmesidir. Fakat bu uzun bir süreçtir ve birbirini destekleyen mücadele araçlarının kullanılmasını gerektirir. Kuzey İrlanda örneğinde, ilk görüşmelerin üzerinden yaklaşık 30 yıl geçtikten sonra çözüm aşamasına girilmiştir. Görüşmelerin başarılı olması için; örgüt üzerinde baskı kurulması, örgütün iç ve dış kaynaklarının kurutulması ile sürece toplumsal destek sağlanması önem taşımaktadır. PIRA'da birbirini destekleyen yöntemler kullanılmasına rağmen, LTTE'de görüşmelerle beraber etkili olarak kullanılan başka bir araç yoktur, ETA'da ise görüşmeler başladığında terör örgütü üzerinde yeterince baskı oluşturulamamış ve şiddetin artmasının önüne geçilememiştir.

Etnik ayrılıkçı terör örgütleri her ne kadar belli mağduriyetler sebebiyle doğsa da, uzun yaşam evreleri sebebiyle zamanla örgüte bağlılık, sorunun ortaya çıkış sebeplerine bağlılığın ötesine geçmektedir. Bu sebeple sadece görüşmeler yoluyla silahların bırakılacağını düşünmek çok anlamlı değildir. Görüşmelere başlarken örgütün eylem inisiyatifi elinden alınmalıdır. Eğer örgüt silahla sonuca ulaşabileceğini düşünürse, görüşmelere sadece yeniden toparlanma amacıyla ilgi gösterecektir. PIRA ile mücadelesinde Birleşik Krallık örgüt üzerindeki baskısını son ana kadar hissettirmiş, ETA ve LTTE'de ise görüşmeler yürütülürken örgütler askeri ve örgütsel yapılarını korumuşlardır.

Etnik ayrılıkçı terör örgütleriyle görüşmeler, ancak şiddetin sonuçsuz olduğuna ve görüşmelerle bir sonuca ulaşılacağına inanıldığında etkili olmaktadır. Şiddet devam ederken görüşmelerin gerçekleştirilmesi çok kolay değildir. Şiddeti sona erdirmek ve görüşmelerden ümitli olmak ise güven sorununun çözülmesiyle mümkün olmaktadır. Tarafların birbirine güven duyması için sembolik fakat sorunun tarihinde önem taşıyan adımlardan faydalanılmalıdır. PIRA sorununda, devletin attığı sembolik ve tarihi adımlarla beraber

118 LTTE'nin önemli liderlerinden olan Albay Koruna'nın 2004'de yanında binlerce kişiyle örgütten ayrılması ve devletin tarafına geçmesi örnek olarak verilebilir. Bkz. Cronin, *How Terrorism Ends*, s. 61.

uluslararası arabulucuların etkisiyle güven sorunu aşılırken, ETA ve LTTE'de ise güven kaygıları giderilememiştir.

Görüşmelerin başlatılması ve hatta terör örgütlerinin etkisiz hale getirilmesi için iç ve dış desteğin bitirilmesi gerektiği yazında sıklıkla telaffuz edilen bir konudur. Bu çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Kuzey İrlanda sorunu uluslararası boyutuyla paralel olarak çözülmeye çalışılmış, İspanya'nın terörizmle mücadele stratejisinin bir parçasını Fransa'dan aldığı destek oluşturmuş, Sri Lanka hükümeti ise ancak uluslararası desteği arkasında hissettiğinde geniş çaplı askerî operasyonlar yapabirmiştir.

Terörizmi tam olarak sonlandırmaktan ziyade, etkisiz hale getirilmesi ya da yönetilebilir düzeye çekilmesi ulaşılabilir bir hedeftir. Bu hedefi gerçekleştirmek üzere, terör örgütlerini destek aldıkları toplumdan ayırmanın esas olduğunu ilk dile getirenlerden Mao, teröristin toplum içindeki durumunu denizin içindeki balığa benzetir.¹¹⁹ Bu analogide su, balık için ne ifade ediyorsa toplum da terörist için aynı şeyi ifade eder. Toplum içine yerleşmiş terör örgütleri ile mücadele, toplumun günlük yaşantısı mümkün olduğunca kısıtlanmadan, hak ve özgürlüklere zarar vermeden gerçekleştirilmelidir. Bu kapsamda, etnik ayrılıkçı terör örgütleriyle görüşmeler ancak örgütün demokratik süreçler içerisine dâhil edilme çabalarını kapsayan çok boyutlu terörizmle mücadele çabalarının bir parçası olarak kullanıldığında anlam taşır.

119 Mao Tse-Tung, *On Guerilla Warfare*, 1937, <http://www.marxists.org/reference/archive/mao/works/1937/guerrilla-warfare/ch06.htm> (Erişim Tarihi 23 Mart 2010).

Kaynakça

- Alonso, Rogelio. "The Madrid Bombings and Negotiations with ETA", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 25, No. 1, 2013, s. 113-136.
- Alonso, Rogelio ve Fernando Reinares. "Terrorism, Human Rights and Law Enforcement in Spain", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 17, No. 2, 2005, s. 265-278.
- Bapat, Navin A. "Insurgency and the Opening of Peace Processes", *Journal of Peace Research*, Cilt 42, No. 6, 2005, s. 699-717.
- BBC News. "Basque Group ETA says Armed Campaign is Over", 20 Ekim 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15393014> (Erişim Tarihi 27 Ekim 2012).
- BBC News. "Bloody Sunday Report Published", 15 Haziran 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/10320609> (Erişim Tarihi 03 Şubat 2013).
- Blair, Tony. *A Journey*, Londra, Arrow Books, 2011.
- Bouffard, Sonia ve David Carment. "The Sri Lanka Peace Process: A Critical Review", *Journal of South Asian Development*, Cilt 1, No. 2, 2006, s. 151-177.
- Brotóns, Antonio Remiro ve Carlos Espósito. "Spain", Yonah Alexander (der.), *Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries*, University of Michigan Press, 2002, s. 163-186.
- Byman, Daniel. "The Decision to Begin Talks with Terrorists: Lessons for Policymakers", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 29, No. 5, 2006, s. 403-414.
- Byman, Daniel. "Talking with Insurgents", *The Washington Quarterly*, Cilt 32, No. 2, Nisan 2009, s. 125-137.
- Clark, Robert P. *Negotiating with ETA: Obstacles to Peace in the Basque Country, 1975-1988*, Reno, University of Nevada Press, 1990.
- Coakley, John. "Ethnic Conflict and its Resolution: The Northern Ireland Model", *Nationalism and Ethnic Politics*, Cilt 9, No. 3, Sonbahar 2003, s. 25-53.
- Connable, Ben ve Martin C. Libicki. *How Insurgencies End*, Santa Monica, Rand Corporation, 2010.
- Crenshaw, Martha. "The Causes of Terrorism", *Comparative Politics*, Cilt 13, No. 4, 1981, s. 379-399.
- Crenshaw, Martha. "How Terrorism Declines", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 3, No. 1, Bahar 1991, s. 69-87.
- Crenshaw, Martha. "Theories of Terrorism: Instrumental and Organizational Approaches", David C. Rapoport (der.), *Inside Terrorist Organizations*, Londra, Frank Cass Publishers, 2001, s. 13-31.
- Cronin, Audrey Kurt. *How Terrorism Ends*, Princeton, Princeton University Press, 2009.
- Cronin, Audrey Kurt ve James L. Ludes (der.). *Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy*, Washington, Georgetown University Press, 2004.
- De Mesquita, Ethan Bueno. "Conciliation, Counterterrorism, and Patterns of Terrorist Violence", *International Organization*, Cilt 59, No. 1, Kış 2005, s. 145-176.
- Galula, David. *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*, Connecticut, Praeger Security International, 2006.

- Ganguly, Rajat. "Sri Lanka's Ethnic Conflict: At a Crossroad Between Peace and War", *Third World Quarterly*, Cilt 25, No. 5, 2004, s. 903-918.
- Gil-Ana, Luis A. ve Carlos P. Barros. "A Note on the Effectiveness of National Anti-Terrorist Policies: Evidence from ETA", *Conflict Management and Peace Science*, Cilt 27, No. 1, 2010, s. 28-46.
- Global Terrorism Database*, <http://www.start.umd.edu/gtd/> (Erişim Tarihi 18 Ocak 2013).
- Guelke, Adrian. "Negotiations and Peace Processes", John Darby ve Roger Mac Ginty (der.), *Contemporary Peacemaking*, Palgrave Macmillan, New York, 2003, s. 53-64.
- Guelke, Adrian. *Terrorism and Global Disorder*, Londra, I.B. Tauris, 2006.
- Gupta, Dipak K. *Understanding Terrorism and Political Violence*, Londra, Routledge, 2008.
- Gurr, Ted Robert. "Terrorism in Democracies: When It Occurs, Why It Fails", Charles Kegley (der.), *The New Global Terrorism*, New Jersey, Pearson, 2003, s. 202-215.
- Hashim, Ahmed S. "Lions and Tigers in Paradise: Terrorism and Insurgency and the State's Response in Sri Lanka", *Defence Against Terrorism Review*, Cilt 3, No. 1, Bahar 2010, s. 25-52.
- Hoffman, Bruce. *Inside Terrorism*, New York, Columbia University Press, 2006.
- Jimenez, Fernando. "Spain: The Terrorist Challenge and the Government's Response", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 4, No. 4, 1992, s. 110-130.
- Jones, Seth G. ve Martin C. Libicki. *How Terrorist Groups End: Lessons for Countering al Qaeda*, Santa Monica, Rand Corporation, 2008.
- Kilcullen, David J. "Countering Global Insurgency", Thomas G. Mahnken ve Joseph A. Maiolo (der.), *Strategic Studies: A Reader*, New York, Routledge, 2008, s. 326-341.
- Kydd, Andrew H. ve Barbara F. Walter. "Sabotaging the Peace: The Politics of Extremist Violence", *International Organization*, Cilt 56, No. 2, 2002, s. 263-296.
- Mac Ginty, Roger. "The Role of Symbols in Peace Making", John Darby ve Roger Mac Ginty (der.), *Contemporary Peacemaking*, New York, Palgrave, 2003, s. 235-244.
- Mac Ginty, Roger ve John Darby. *Guns and Government: The Management of the Northern Ireland Peace Process*, New York, Palgrave, 2002.
- McKittrick, David ve David McVea. *Making Sense of The Troubles*, Chicago, New Amsterdam Books, 2002.
- Mees, Ludger. "Between Votes and Bullets. Conflicting Ethnic Identities in the Basque Contry", *Ethnic and Racial Studies*, Cilt 24, No. 5, Eylül 2001, s. 798-827.
- Miller, Gregory D. "Confronting Terrorisms: Group Motivation and Successful State Policies", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 19, No. 3, 2007, s. 331-350.
- Monaghan, Rachel. "An Imperfect Peace: Paramilitary Punishments in Northern Ireland", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 16, No. 3, 2004, s. 439-461.
- Neumann, Peter R. "Negotiating with Terrorists", Leonard Weinberg (der.), *Democratic Responses to Terrorism*, New York, Routledge, 2008, s. 91-100.
- Özçer, Akın. *Çoğul İspanya: Anayasal Sistemi ve Ayrılıkçı Terörle Mücadele Modeli*, Ankara, İmge Kitabevi, 2006.

- Pillar, Paul R. *Terrorism and U.S. Foreign Policy*, Washington, Brookings Institution Press, 2003.
- Post, Jerrold M. "Terrorist Psycho-logic: Terrorist Behavior as a Product of Psychological Forces", Walter Reich (der.), *Origins of Terrorism*, Washington, The Woodrow Wilson Center Press, 1998, s. 25-40.
- Pruitt, Dean G. "Negotiation with Terrorists", *International Negotiation*, Cilt 11, No. 2, 2006, s. 371-394.
- Pruitt, Dean G. "Back-channel Communication in the Settlement of Conflict", *International Negotiation*, Cilt 13, No. 1, 2008, s. 37-54.
- Reinares, Fernando ve Rogelio Alonso. "Confronting Ethnonationalist Terrorism in Spain: Political and Coercive Measures against ETA", Robert J. Art ve Louise Richardson (der.), *Democracy and Counterterrorism: Lessons from the Past*, Washington, United States Institute of Peace Press, 2007, s.105-132.
- Richardson, Louise. *What Terrorists Want? Understanding The Terrorist Threat*, Londra, John Murray, 2006.
- Ross, Jeffrey Ian ve Ted Robert Gurr. "Why Terrorism Subsides: A Comparative Study of Canada and the United States", *Comparative Politics*, Cilt 21, No. 4, Temmuz 1989, s. 405-426.
- Sahadevan, P. "Negotiating Peace in Ethnic Wars", *International Studies*, Cilt 43, No. 3, 2006, s. 239-266.
- Schmid, Alex. "Prevention of Terrorism: Towards a Multi-Pronged Approach", Tore Bjørgo (der.), *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra, Routledge, 2005, s. 223-240.
- Sederberg, Peter C. "Conciliation as Counter-Terrorist Strategy", *Journal of Peace Research*, Cilt 32, No.3, Ağustos 1995, s. 295-312.
- Sisk, Timothy D. *International Mediation in Civil Wars*, New York, Routledge, 2009.
- Sparre, Kristen. "Megaphone Diplomacy in the Northern Irish Peace Process: Squaring the Circle by Talking to Terrorists through Journalists", *The Harvard International Journal of Press/Politics*, Cilt 6, No. 1, Kış 2001, s. 88-104.
- Stedman, Stephen John. "Spoiler Problems in Peace Processes", *International Security*, Cilt 22, No. 2, 1997, s. 5-53.
- Thornton, Thomas Perry. "Terror as a Weapon of Political Agitation", Herry Eckstein (der.), *Internal War: Problems and Approaches*, New York, The Free Press, 1964, s. 71-99.
- Tse-Tung, Mao. *On Guerilla Warfare*, 1937, <http://www.marxists.org/reference/archive/mao/works/1937/guerrilla-warfare/ch06.htm> (Erişim Tarihi 23 Mart 2010).
- Tucker, David. "Responding to Terrorism", *The Washington Quarterly*, Cilt 21, No. 1, Kış 1998, s. 103-117.
- Uyangoda, Jayadeva. *Ethnic Conflict in Sri Lanka: Changing Dynamics*, Washington, East West Center, 2007.
- Weinberg, Leonard ve Louise Richardson. "Conflict Theory and the Trajectory of Terrorist Campaigns in Western Europe", Andrew Silke (der.), *Research on Terrorism: Trends, Achievements, and Failures*, Londra, Frank Cass, 2004, s. 138-160.

Wilkinson, Paul. *Terrorism versus Democracy*, New York, Routledge, 2006.

Woodworth, Paddy. "The Spanish–Basque Peace Process: How to Get Things Wrong", *World Policy Journal*, Bahar 2007, s. 65–73.

Zartman, I. William. "Dynamics and Constraints in Negotiations in Internal Conflicts", I. William Zartman (der.), *Elusive Peace: Negotiating an End to Civil Wars*, Washington, The Brookings Institution, 1995, s. 3–29.

Zartman, I. William. "The Timing of Peace Initiatives: Hurting Stalemates and Ripe Moments", John Darby ve Roger Mac Ginty (der.), *Contemporary Peacemaking*, New York, Palgrave Macmillan, 2003, s. 19–29.

Summary

Although states verbally deny talking processes with terrorist organizations for different reasons, majority of them talk to terrorist groups in different ways for different goals. Ethnic separatist terrorist groups have tangible political goals and greater longevity when compared to other groups. Therefore, majority of the talks between state and terrorist groups include almost only ethnic separatist groups. Each terrorist group and conflict is different from each other since they have their own idiosyncracies. However, some common essential points can be revealed by scrutinizing of terrorist organizations: PIRA, ETA, and LTTE.

Talking processes require maturity. It should not be thought that all problems can be resolved immediately after the talkings begin. Resolution process takes long time. Firstly, in the beginning of talkings, secret meetings should be arranged in order to provide the participation of related sides of the subject matter. It is quintessential to understand the demands of groups by the first hand. When the talkings begin, the content and issues of the talkings should not be revealed to public unless the participants reach an agreement. Because publicity of the talkings can cause a reaction in general public and can create an escalation in expectations of ethnic groups.

Talkings require strong governments. Talking processes can cause a temporary rise in terrorist violence. Additionally, during the talkings participants can be accused as traitors and collaborators by majority of public. Results of the talking processes can be obtained after a long time. Therefore, such processes require strong and determined leaders and leadership who are resolute to continue efforts in democratic ways despite terrorist attacks and heightened tension in public.

Right timing is the quintessential point of such processes. The starting point is the understandings of the both sides should be shaped that the absolute resolution by military means is impossible. Governments on the one side must be aware of the fact that it is impossible to eradicate the ethnic terrorism. Terrorist groups on the other side must convince themselves that it is impossible to fulfill their political goals by means of violence.

Talkings should start when the terrorist groups are weak in their capabilities. If talking process does not begin when terrorist groups are weak and impoverished, terrorist groups and their affiliates can exploit the situation and heighten the level of violence to compel the governments. The use of violence in such a way not only imperils the future of talking processes but also creates a tension among public and tears societies apart. Whenever such incidents occur, countermeasures should be swift enough to respond because such conditions create an asymmetry on behalf of terrorist organizations.

Parties who have direct relationship with subject matter and interest in the issue required to participate in talking process. Terrorism is not a problem just between government and terrorist group. It is a common problem for all public entities such as NGO's and democratic organizations. Therefore, in the multilateral talking phase, seats must be taken by these parties.

Consequently, talking processes are neither a panacea nor an instrument to cause to end of terrorism. However, they help to control the level of violence and make manageable the resolution process. It should be considered as a useful instrument in the multi-dimensional counterterrorism policy.